

Pl.ÚS 28/04 ze dne 08.11.2005

20/2006 Sb.

N 205/39 SbNU 171

Vyloučení veřejnosti v trestním řízení proti mladistvému (ochrana soukromí mladistvých delikventů vs. právo na informace)

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu
Jménem republiky

Nález

pléna Ústavního soudu ve složení Stanislav Balík, soudce zpravodaj, František Duchoň, Vlasta Formánková, Vojen Güttler, Pavel Holländer, Ivana Janů, Dagmar Lastovecká, Jiří Mucha, Jan Musil, Jiří Nykodým, Pavel Rychetský, Miloslav Výborný, Eliška Wagnerová a Michaela Židlická ze dne 8. listopadu 2005 sp. zn. Pl. ÚS 28/04 ve věci návrhu Okresního soudu v Kladně na zrušení ustanovení § 53 odst. 1 a § 54 zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), (nález byl vyhlášen pod č. 20/2006 Sb.).

Návrh se zamítá.

Odůvodnění

I.

1. Dne 2. června 2004 byl Ústavnímu soudu doručen návrh Okresního soudu v Kladně, jímž se navrhovatel domáhá vydání nálezu, kterým by Ústavní soud zrušil ustanovení § 53 odst. 1 a § 54 zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže).

2. Navrhovatel uvedl, že u Okresního soudu v Kladně je vedeno řízení sp. zn. 4 Tm 25/2004 v trestní věci obžalovaného mladistvého L. B., nar. 26. 11. 1986, a spol., kterému obžaloba klade za vinu, že spáchal trestné činy krádeže podle § 247 odst. 1 písm. b) a d) a odst. 3 písm. b) trestního zákona a další. Okresní soud v Kladně je při této trestní věci povinen v případě obžalovaného mladistvého L. B. a dalších obžalovaných aplikovat zákon o soudnictví ve věcech mládeže jako celek i v momentu, kdy se rozhodne nařídit a provést hlavní líčení.

3. Podle navrhovatele je ustanovení § 54 odst. 1 zákona o soudnictví ve věcech mládeže v rozporu s čl. 96 odst. 2 Ústavy České republiky (dále jen "Ústava") a s čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (dále jen "Listina"), ustanovení § 53 a § 54 odst. 2 a 3 zákona o soudnictví ve věcech mládeže jsou pak v rozporu s čl. 17 odst. 1, 4 a 5 Listiny.

4. Navrhovatel poukázal na skutečnost, že před účinností § 54 odst. 1 zákona o soudnictví ve věcech mládeže, pokud jde o účast veřejnosti při hlavním líčení a veřejném zasedání, platila i pro mladistvé úprava daná ustanovením § 200 nebo § 297 odst. 3 písm. a) trestního řádu. Podle této úpravy byly přesně a striktně vymezeny důvody, kdy lze připustit výjimku ze zásady veřejnosti. O samotné aplikaci takové výjimky v rámci projednávané věci musel rozhodnout soud, přičemž se jednalo a jedná o rozhodnutí procesní povahy, proti němuž neexistuje opravný prostředek. Z vlastní zkušenosti i z údajů Okresního soudu v Kladně dovozuje, že před účinností zákona o soudnictví ve věcech mládeže případů, v nichž došlo k vyloučení veřejnosti, "bylo zanedbatelně málo, nepatrně, v poměru k ostatním věcem bychom skončili hluboko pod jedním procentem a jistě spíše bychom mohli hovořit o desetinách jednoho procenta ze všech soudem projednávaných věcí", zatímco po účinnosti zákona o soudnictví ve věcech mládeže je veřejnost nepřítomna v rozmezí sedmi až osmi procent trestních věcí projednávaných u Okresního soudu v Kladně. Podle názoru navrhovatele se zákon o soudnictví ve věcech mládeže nedrží ani v nejmenším "principů demokratického a právního státu a popírá a ohrožuje" jednu ze základních ústavních kautel, spočívající ve veřejném výkonu soudní moci, a hrubě odporuje zejména čl. 96 odst.

2 Ústavy, který připouští vyloučení veřejnosti pouze ve výjimečných případech, přičemž vynětí, byť "na základě zákona, téměř desítky trestních věcí z režimu veřejného projednávání, není naplněním ducha Ústavy. Navrhovatel dále vysvětluje, že veřejnost soudních jednání znamená právo "jakéhokoliv občana státu i osob, které nejsou občany státu vykonávajícího soudní moc," účastnit se hlavních líčení i veřejných zasedání. Zároveň je tak deklarována ochota ze strany státu vykonávat soudní moc demokraticky, transparentně, veřejně, na základě zákonů. Přítomnost veřejnosti v jednacím síni má funkci informativní a osvětovou a je prostředkem veřejné kontroly nad justicií.

5. Navrhovatel nesouhlasí s tím, že v důsledku aplikace ustanovení § 53 odst. 1 a § 54 odst. 2 a 3 zákona o soudnictví ve věcech mládeže je upřednostněn zájem mladistvého před tím, aby co nejširší skupina občanů měla bezprostřední a správné poznatky a zkušenosti z činnosti soudů, zejména, aby se "s ní lidé běžně setkávali a seznamovali jako veřejnost u jednání soudů, pakliže se takový stát vymezuje jako právní a demokratický (čl. 1 Ústavy) a chce, aby se na něj jako na takový pohlíželo i ze strany občanů, kteří v něm žijí". Poukazuje na to, že po účinnosti zákona o soudnictví ve věcech mládeže se soudy v řízení proti mladistvým dostávají do pozice tzv. "kabinetní justice". Navrhovatel připomíná, že nálezy Ústavního soudu často zmiňují princip proporcionality jako měřítko posouzení ústavnosti zákonné normy. Podle jeho názoru "zákonodárcem byl neadekvátně a nevyváženě nadřazen zájem jednotlivce nad zájem společnosti jako celku, skládajícího se mimochodem z právě takových jednotlivců, jako je obžalovaný mladistvý". Má za to, že nelze omezovat občany ani média v přístupu k informacím v tak široké míře, u tak velké skupiny osob, pouze na základě hypotetické možnosti nepříznivého ovlivnění budoucího života obžalovaného mladistvého probíhajícími trestními stíháními. Na "mediálně sledovaném" případu vraždy učitele dovozuje, že ochrana před sdělováním informací sledovaná zákonem o soudnictví ve věcech mládeže je "naprosto neúčinná".

II.

6. K výzvě Ústavního soudu podala podle § 69 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů, ústy svého předsedy PhDr. Lubomíra Zaorálka vyjádření Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. Konstatovala, že zákon o soudnictví ve věcech mládeže přistupuje k řešení protiprávních činů v širokém kontextu všech jejich morálních a společenských aspektů. Na rozdíl od trestních kodexů pro dospělé je trestní právo pro mladistvé orientováno do budoucnosti a těžiště jeho zájmu proto spočívá v přijímání takových opatření, prostřednictvím kterých lze předejít recidivě. Úmyslem zákonodárce bylo zakomponovat do zákona o soudnictví ve věcech mládeže východisko tzv. restorativní (obnovující) justice, která klade důraz na vyváženou spravedlivou reakci společnosti na trestný čin mladistvého, která se nezříká své spoluzodpovědnosti za jeho selhání a vyvozuje z něj důsledky nejen pro něj samotného, ale i pro řešení problémů dalších zúčastněných osob a skupin spojených s trestným činem. Ustanovení § 3 odst. 5, § 53 a § 54 zákona o soudnictví ve věcech mládeže zakotvují speciální práva mladistvých na ochranu před zásahy do jejich osobního soukromí v zájmu minimalizace možných stigmatizujících důsledků řízení a jeho výsledků v případech věcí projednávaných soudy pro mládež. Zvláštní zájem na ochraně soukromí a osobnosti mladistvého odůvodňuje upřednostnění utajení informací týkajících se jeho protiprávních činů před ústavně chráněnou zásadou veřejnosti řízení před soudem a právem na informace, a to vzhledem k největšímu odstranění škodlivých vlivů řízení na mladistvého včetně vlivů difamujících jeho osobu a na základě ústavní zásady presumpce nevinu. Specifická práva mladistvých obsažená v ustanoveních § 53 a 54 zákona o soudnictví ve věcech mládeže je třeba posuzovat též ve vztahu k čl. 32 odst. 1 větě druhé a k čl. 32 odst. 6 Listiny. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky dále poukázala na to, že právo na informace ani zásada veřejnosti soudního řízení nemají absolutní povahu. Možnost omezit účast veřejnosti v trestním řízení proti mladistvému a právo na informace vyplývá i z významných mezinárodních smluv, kterými je Česká republika vázána. Je třeba vzít v úvahu čl. 96 odst. 2 Ústavy, čl. 38 odst. 2 Listiny a čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, jakož i čl. 40 odst. 2 bod vii) Úmluvy o právech dítěte. Oproti stanovisku navrhovatele se Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky domnívá, že schválená ustanovení § 53 a 54 zákona o soudnictví ve věcech mládeže optimálním způsobem vyvažují zájem mladistvého obviněného na jedné a dílčími cíly, které má uplatňování zásady veřejnosti zabezpečovat, na druhé straně. Závěrem vyjádřila stanovisko, že zákonodárský sbor jednal v přesvědčení, že přijatý zákon je v souladu s Ústavou, ústavním pořádkem a právním řádem České republiky. Posouzení jeho ústavnosti v souvislosti s návrhem Okresního soudu v Kladně je pak podle Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky na Ústavním soudu.

7. Senát Parlamentu České republiky ústy svého předsedy doc. JUDr. Petra Pitharta ve svém vyjádření zrekapituloval navrhovatelovu argumentaci a předdeslal, že ve vlastním jednání výborů a pléna Senátu nebyly k návrhem napadeným ustanovením vyjádřeny žádné připomínky. Z obecné rozpravy je však třeba připomenout

některé názory, které odezvěly na adresu tehdy projednávaného návrhu zákona o soudnictví ve věcech mládeže. Většinově bylo uznáno, že cílem zákona o soudnictví ve věcech mládeže je dosažení lepších výsledků při bilanci delikvence mládeže a kriminality vůbec, zejména z hlediska recidivy a další kriminální kariéry delikventů. Nepříznivý vývoj lze zastavit pouze ve věkové kategorii mládeže, a to metodami pozitivního působení. Ve zpravodajství ústavněprávního výboru bylo zdůrazněno, že návrh zákona dbá o to, aby bylo redukováno nežádoucí "nálepkování" mladého pachatele, což je řešeno omezením zveřejňování informací o obviněných i odsouzených mladistvých, včetně nově zaváděné sankce za překročení těchto zákazů. Odporující názory vycházely naopak z přesvědčení, že k zastavení kriminality je ve všech věkových kategoriích třeba jasného a tvrdého varování (hrozby). Senát Parlamentu České republiky podtrhl, že nepřímé ústavní podpoře napadených ustanovení je třeba počítat především ustanovení čl. 32 Listiny. Komplexní ochrana mládeže je obsažena v Úmluvě o právech dítěte z roku 1989, v jejímž čl. 40 odst. 2 je připomínáno, aby ve všech stádiích trestního řízení bylo plně uznáváno soukromí dítěte. Senát dále připomíná, že zákonodárce byl při přijetí napadených ustanovení povzbuzován rovněž závěry z dalších mezinárodních dokumentů v oblasti zacházení s delikventní mládeží. Jednalo se o dokumenty OSN, zejména "Minimální standardy soudnictví nad mládeží" (tzv. Pekingská pravidla - rezoluce 40-33 z roku 1989), ale i dokument Rady Evropy, např. Doporučení R (87)20, o společenské reakci na kriminalitu mládeže. Úměrnost napadených ustanovení zákona (výjimek z ústavních práv) je třeba nahlížet optikou smyslu specifické úpravy soudnictví ve věcech mládeže. Akcent je přirozeně více kladen na podporu subjektivních práv mladistvých než na hodnoty "kolektivní", např. kontroly soudnictví lidem, přitom zvláštní ochrana mladistvých v trestním řízení tkví svým cílem ve veřejném zájmu na perspektivě zastavení růstu kriminality. Výjimky z ústavního práva na veřejnost jednání před soudem a práva na šíření informací mají přímé spojení s účelem vyjádřeným v § 1 zákona o soudnictví ve věcech mládeže. Senát Parlamentu České republiky poukazoval i na to, že zákonodárce postupoval i v intencích judikatury Evropského soudu pro lidská práva. Senát připomenul dále, že ustanovení čl. 96 odst. 2 Ústavy i čl. 38 odst. 2 Listiny připouští existenci výjimek stanovených zákonem. Také právo vyhledávat a šířit informace lze v souladu s čl. 17 odst. 4 Listiny omezit zákonem. Napadená ustanovení § 53 odst. 1 a § 54 odst. 2 a 3 představují "velmi subtilní zákonné omezení". O malé intenzitě výjimky svědčí např. skutečnost, že podle čl. 3 písm. e) "Etického kodexu novináře ČR" je novinář vyzván k přísnému dodržování pravidla neidentifikovat příbuzné delikventů nebo obětí bez jejich jasného svolení. Senát podotkl, že v napadeném ustanovení § 54 odst. 3 věty poslední zákona o soudnictví ve věcech mládeže je dána možnost předsedovi senátu zvažovat, zda je přednost udělena jednomu či druhému právu při konfliktu svobody šíření informací s právem na ochranu soukromí opodstatněná. Nezbytnost omezení práva na šíření informací vyjádřená v napadených ustanoveních přináší pozitiva v perspektivě působení zákona při utlumování kriminálních kariér mladistvých delikventů, negativa z omezení svobody projevu ve prospěch dané modifikace práva na soukromí se nejeví být významná. Závěrem Senát Parlamentu České republiky vyjadřuje stanovisko, že k návrhu zákona o soudnictví ve věcech mládeže se usnesl ve většinovém přesvědčení, že návrh zákona je v souladu s ústavním pořádkem České republiky a mezinárodními závazky státu. Je na Ústavním soudu, aby posoudil ústavnost návrhem napadených ustanovení a rozhodl.

III.

8. Ústavní soud se v souladu s ustanovením § 68 odst. 2 zákona č. 182/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů, zabýval otázkou, zda zákon, u kterého je namítána protiústavnost napadených ustanovení, byl přijat a vydán v mezích Ústavou stanovené kompetence a ústavně předepsaným způsobem. Jedná se o zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže). V tomto směru z příslušných sněmovních tisků, těsnopiseckých zpráv a údajů o průběhu hlasování Ústavní soud zjistil, že Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky návrh zákona řádně schválila na své schůzi konané dne 21. května 2003 a Senát Parlamentu České republiky návrh schválil ve znění postoupeném Poslaneckou sněmovnou Parlamentu České republiky na schůzi konané dne 25. června 2003. Po podpisu prezidentem republiky a předsedou vlády byl zákon vyhlášen ve Sbírce zákonů v částce 79 pod č. 218/2003 Sb. Předmětný zákon tak byl přijat a vydán v mezích Ústavou stanovené kompetence a ústavně předepsaným způsobem.

IV.

9. Ustanovení, která navrhovatel napadá a požaduje zrušit, znějí:

"§ 53

(1) Nestanoví-li tento zákon jinak, nikdo nesmí jakýmkoli způsobem zveřejnit žádnou informaci, ve které je uvedeno jméno, popřípadě jména, a příjmení mladistvého, nebo která obsahuje informace, které by umožnily tohoto mladistvého identifikovat.

§ 54

(1) Hlavního líčení a veřejného zasedání se mohou účastnit pouze obžalovaný mladistvý, jeho dva důvěrníci,²⁷⁾ jeho obhájce, zákonní zástupci a příbuzní v přímém pokolení, sourozenci, manžel nebo druh, poškozený a jeho zmocněnec, svědci, znalci, tlumočníci, příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí, úředníci Probační a mediační služby a zástupce školy nebo výchovného zařízení. Na návrh mladistvého může být hlavní líčení nebo veřejné zasedání konáno veřejně.²⁸⁾

(2) Publikování informací o průběhu hlavního líčení nebo veřejného zasedání, které by vedly ke ztotožnění mladistvého ve veřejných sdělovacích prostředcích nebo jiným způsobem, je zakázáno. Stejně tak je zakázáno publikování každého textu nebo každého vyobrazení týkajícího se totožnosti mladistvého.

(3) Rozsudek se vyhláší veřejně v hlavním líčení v přítomnosti mladistvého. Odsuzující rozsudek může být uveřejněn ve veřejných sdělovacích prostředcích jen bez uvedení jména a příjmení mladistvého a při přiměřené ochraně mladistvého před nežádoucími účinky jeho uveřejnění. Předseda senátu může s přihlédnutím k povaze a charakteru provinění a přiměřené ochraně zájmů mladistvého rozhodnout o jiném způsobu uveřejnění a o omezeních s tím spojených. Proti takovému usnesení není stížnost přípustná."

V.

10. Ústavní soud se nejprve zabýval otázkou, zda je navrhovatel - Okresní soud v Kladně - oprávněn návrh na zrušení napadených ustanovení podat. Navrhovatel správně uvedl, že napadená ustanovení musí aplikovat v trestním řízení, neboť u něho napadla obžaloba proti mladistvému obžalovanému, a následně přichází tudíž na pořad nařízení hlavního líčení. Ústavní soud dovedl, že napadená ustanovení souvisí s rozhodovací činností navrhovatele, a proto je Okresní soud v Kladně oprávněným navrhovatelem podle čl. 95 odst. 2 Ústavy a § 64 odst. 3 zákona o Ústavním soudu.

VI.

11. Po tomto zjištění přistoupil Ústavní soud k posouzení obsahu napadených ustanovení zákona o soudnictví ve věcech mládeže z hlediska jejich souladu s ústavním pořádkem České republiky [čl. 87 odst. 1 písm. a) Ústavy].

Navrhovatel předestřel svým návrhem dvě ústavněprávní námitky, a to, že ustanovení § 54 odst. 1 zákona o soudnictví ve věcech mládeže je v rozporu s ustanovením čl. 38 odst. 2 Listiny (právo na veřejné projednání věci) a že ustanovení § 53 odst. 1 a § 54 odst. 2 a 3 jsou v rozporu s ustanovením čl. 17 odst. 1, 4 a 5 Listiny (právo na informace). Třetí námitka spočívá v tom, že napadená ustanovení zákona o soudnictví ve věcech mládeže narušují proporcionalitu mezi zájmem na ochraně soukromí trestně stíhaných mladistvých na jedné a právem na informace na druhé straně, a to ve prospěch ochrany soukromí trestně stíhaných mladistvých.

Ústavní soud předesílá, že jak ustanovení čl. 38 odst. 2 Listiny, tak čl. 17 odst. 1 nezakládají neomezená práva na veřejné projednání věci, resp. na informace. V obou případech je ponecháno na zákonodárci, do jaké míry právo na veřejné projednávání věci či právo na informace zákonem omezí. Vzhledem k tomu, že řada ustanovení Listiny spolu souvisí, je třeba je vykládat společně, systémově i vzájemně subordinačně, čímž je "svoboda zákonodárce Listinou přesně a přísně regulována" (srov. F. Šamalík, Charakter ústavního pořádku a jeho ochrana, Právník č. 1/1998, str. 23). Při posuzování toho, zda zákon omezující základní práva a svobody je ústavně konformní či nikoli, je pak obvykle třeba vzít v úvahu aspekty právněfilosofické, právněhistorické a komparatistické.

12. Obecné právní vědomí tradičně vnímá právo na veřejné projednání věci jako nástroj veřejné kontroly justice. Účelem veřejného jednání "jest, aby se každý přesvědčiti mohl o tom, jak ze strany státu koná se spravedlnost, kteroužto kontrolou obecnstva nemožnou se stává všeliká strannost soudců" (srov. heslo "Veřejný", in: Riegrův

slovník naučný, IX, Praha 1872, str. 997). Tento účel veřejného projednání věci byl po dlouhou dobu v českých zemích pokládán za jediný. Z judikatury prvorepublikového československého Nejvyššího soudu se opakovaně podává, že "účel, který zákon ustanovením o veřejnosti hlavního líčení jediné sleduje, jest, by se soudní řízení nekonalo bez umožnění veřejné jeho kontroly. V tomto jediném účelu veřejnosti hlavního přeličení není podle zákona rozdílu mezi řízením před porotou a před senátem a nesleduje zákon zejména ani při porotě záměr, by bylo mocným dojmem nálady posluchačstva v porotní síni působeno na porotu" [srov. rozhodnutí č. 4336/1932 in: F. Vážný, Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ve věcech trestních (dále jen "Vážný"), XIII, 1932, str. 568]. Obdobně pak dospěl prvorepublikový Nejvyšší soud k závěru, že "účelem zákona je veřejná kontrolovatelnost konání spravedlnosti, souzení na bílém dni, nikterak v temnu tajnosti soudního řízení. Podává se tudíž pojem veřejnosti jako protiklad tajnosti a je jen otázkou praktikability, do jaké míry zjednan býti může obecnstvu přístup k líčení za šetření neporušitelného postulátu nepřipustnosti vlivů nepříznivě působících na zákonný postup řízení a na činitele na něm súčasně" (srov. rozhodnutí č. 1729/1925, in: Vážný, VI, 1925, str. 549).

Meziválečné Československo patřilo spolu s Německem (v r. 1923) a Rakouskem (v r. 1928) ke státům, které přijaly zákony o soudnictví ve věcech mládeže [blíže srov. např. H. Váľková, Odpovědnost za mládež z pohledu trestní politiky, in: E. Bezouška, V. Bednář (eds.), Nečtiny 1999-2005, Plzeň 2005 (dále jen "Váľková, Odpovědnost"), str. 128-129]. Ustanovení § 48 odst. 1 zákona č. 48/1931 Sb. z. a n., o trestním soudnictví nad mládeží, upravovalo speciálně vyloučení veřejnosti v řízení proti mladistvému oproti obecné úpravě trestního řízení. Veřejnost mohl podle citovaného ustanovení vyloučit soudce za podmínek souhlasu obhájce nebo zákonného zástupce, a dále že to bylo "na prospěch obviněného". Na prospěch mladistvého byl ostatně kladen akcent při rozhodování soudu o vyloučení veřejnosti při hlavním líčení a veřejném zasedání proti mladistvému i v § 233 trestního řádu č. 87/1950 Sb. a v § 297 odst. 3 písm. a) trestního řádu č. 141/1961 Sb.

Ze shora uvedené právně historické reminiscence Ústavní soud dovodil, že v českých zemích byla tradičně jako ústavně konformní vnímána taková právní úprava, která vycházela z premis, že účast veřejnosti je koncipována jako záruka veřejné kontroly justice a zároveň že při omezení účasti veřejnosti v řízení proti mladistvému je kladen zvláštní důraz na zájmy a prospěch mladistvého. Ústavní soud dodává, že ustanovení § 101 Ústavní listiny č. 121/1920 Sb. z. a n. bylo obdobné čl. 38 odst. 2 Listiny, neboť i dobově směla "veřejnost při přeličení býti vyloučena jen v případech zákonem stanovených".

Shora uvedené tradiční premisy naplňuje dle názoru Ústavního soudu i napadené ustanovení § 54 odst. 1 zákona o soudnictví ve věcech mládeže. Podle citovaného ustanovení je ponecháno na mladistvém, zda zvolí variantu, kterou nabízí poslední věta § 54 odst. 1 zákona o soudnictví ve věcech mládeže, tj. navrhne, aby hlavní líčení nebo veřejné zasedání bylo konáno veřejně, či nikoliv. I když tento návrh může formálně učinit podle citovaného ustanovení pouze mladistvý, nelze přehlédnout, že se o tom bude moci - s ohledem na nutnou obhajobu v řízení proti němu - poradit se svým obhájcem. Napadená úprava naopak neumožňuje soudu, aby bez existence zákonných důvodů vyloučil veřejnost z hlavního líčení nebo veřejného zasedání, a tím by sám řešil otázku, zda - řečeno slovy navrhovatele - "je dokladována ochota ze strany státu vykonávat moc soudní demokraticky, transparentně, veřejně, na základě zákonů.". Právo na veřejné projednání věci je základním právem účastníka řízení, a nikoliv základním právem soudu či soudce. Ústavní soud ze své rozhodovací praxe po účinnosti zákona o soudnictví ve věcech mládeže nezaznamenal, že by se mladistvý v souvislosti s aplikací § 54 odst. 1 zákona o soudnictví ve věcech mládeže domáhal ochrany svého práva na veřejné projednání věci dle čl. 38 odst. 3 Listiny, neboť napadené ustanovení vznik takové situace logicky významnou měrou zužuje.

Ústavní soud je ve shodě s doktrínou v tom, že zákon o soudnictví ve věcech mládeže je důsledně podřízen zájmům mladistvých. Činí tak s ohledem na věk a rozumovou vyspělost mladistvých. Tato východiska se ve snaze minimalizovat stigmatizaci mladistvých z probíhajícího řízení promítají právě do ustanovení § 54 odst. 1 zákona o soudnictví ve věcech mládeže. Zákonodárce vycházel i z úvahy, že požadavek ochrany osobního soukromí mladistvých po celou dobu řízení je dán zájmem jejich ochrany před škodlivými vlivy vnějšího prostředí a publicity (srov. A. Sotolář, K ochraně soukromí mladistvých podle zákona o soudnictví ve věcech mládeže, Trestněprávní revue č. 4/2004, str. 128-129).

Napadené ustanovení § 54 odst. 1 zákona o soudnictví ve věcech mládeže je konformní i s čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, který umožňuje vyloučit veřejnost "...po dobu celého nebo části procesu...když to vyžadují zájmy nezletilých, nebo ... pokud by, vzhledem ke zvláštním okolnostem, veřejnost řízení mohla být na újmu zájmům spravedlnosti. Ústavní soud si je vědom toho, že s "jistou dávkou zjednodušení" lze zaznamenat v současném trestněpolitickém vývoji na tomto úseku dva již výše naznačené protichůdné trendy. Prvý trend, který je typický pro Velkou Británii a částečně i Skandinávii, kde se po vzoru USA prosazuje neoklasická trestněprávní doktrína, vycházející z indeterminismu vůle jednotlivce a z toho

vyplývajícího důsledku - práva společnosti reagovat přísně a nekompromisně na jakákoliv porušení norem trestního práva, bez ohledu na věk, mentální či mravní vyspělost pachatele. Míra odpovědnosti je zde určována mírou závažnosti spáchaných činů, nikoliv specifikou osobnosti pachatele. Druhý trend, uplatňovaný např. v Rakousku, Švýcarsku, Německu a České republice, vychází naopak mj. z klíčové role věku a s ním úzce souvisejícího stupně dosaženého rozumového a duševního vývoje, do pozadí naopak ustupuje význam konkrétní závažnosti spáchaného deliktu (srov. Válková, Odpovědnost, str. 132). Tento druhý trend, který sleduje i Česká republika, nalezl ve vztahu k napadenému ustanovení § 54 odst. 1 zákona o soudnictví ve věcech mládeže oporu i v řadě mezinárodních dokumentů v oblasti zacházení s delikventní mládeží, např. v Úmluvě o právech dítěte z r. 1989 (pozn. red.: vyhlášena pod č. 104/1991 Sb.), v tzv. Pekingských pravidlech - rezoluci OSN 40-33 "Minimální standardy soudnictví nad mládeží" z roku 1989 a v neposlední řadě v Doporučení Rady ministrů členským státům Rady Evropy týkajícím se nových způsobů zacházení s juvenilní delikvencí a poslání justice mládeži [roč. (2003) 20 (dále jen "Doporučení Rec(2003) 20"]]. K závěru, že "pokud to věk a další zvláštní rysy dítěte, stejně jako okolnosti trestního procesu, dovolují, upravené řízení s vybranou účastí a rozumným informováním by všeobecnému zájmu na tom, aby chod spravedlnosti byl transparentnější, mohlo vyhovět (srov. rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci T. proti Spojenému království ze dne 16. prosince 1999, stíž. č. 24724/94, a V. proti Spojenému království ze dne 16. prosince 1999, stíž. č. 24888/94).

13. Ústavní soud při posuzování ústavní konformity napadených ustanovení § 53 odst. 1 a § 54 odst. 2 a 3 zákona o soudnictví ve věcech mládeže vycházel - pokud jde o obecný právněfilosofický náhled - ze shodných úvah jako při posuzování ústavnosti § 54 odst. 1 zákona o soudnictví ve věcech mládeže.

Ústavní soud se i problematikou práva na informace zabýval z více hledisek. Vzal přitom v úvahu, že tradičně je v českých zemích vnímáno jako logické, že hranice veřejnosti, a tedy do jisté míry i možnosti realizovat právo na informace přímo při jednání soudu, je limitována. Opakovaně bylo judikováno, že "je otázkou praktikability, do jaké míry může být zjednan obecnstvu přístup k líčení" (srov. rozhodnutí č. 1729/1925, in: Vážný VI, 1925, str. 549, či rozhodnutí č. 4218/1932, in: Vážný XIII, 1932, str. 340).

Ústavní soud si je vědom toho, že sekundárně má veřejné projednání věci možnost potenciální výchovné činnosti soudu [srov. K. Klíma, Ústavní právo, Dobrá Voda (2002, str. 338)]. Tomuto cíli má posloužit samozřejmě i realizace práva na informace. V této souvislosti vzal Ústavní soud v úvahu, že Doporučení Rec(2003) 20 v čl. V, bodu 25, poslední větě výslovně stanovuje požadavek neuveřejňovat informace identifikující mladistvého pachatele a jeho obět.

Výchovnou činnost soudu, resp. výchovné působení trestního řízení na příjemce informací není podle názoru Ústavního soudu nutno spojovat vždy právě s identifikací pachatele. Podstatnějšími informacemi pro výchovu k úctě k právům a spravedlnosti jsou zajisté informace týkající se skutkových zjištění a jejich právního posouzení, které lze za účinnosti napadených ustanovení získat při veřejném vyhlášení rozsudku a které lze bez jakéhokoliv věcného omezení svobodně projevovat a šířit. Nelze opomenout v tomto směru moderační právo dané v § 54 odst. 3 zákona o soudnictví ve věcech mládeže předsedovi senátu.

Ústavní soud vzal v potaz i okolnost, že obdobné omezení svobody vyhledávat a šířit informace obsahuje i čl. 3 písm. e) Etického kodexu novináře ČR.

14. Ústavní soud konečně posoudil napadená ustanovení z hlediska proporcionality vztahu mezi zájmem na ochraně soukromí trestně stíhaných mladistvých na jedné a právem na informace na druhé straně. Dospěl přitom k závěru, že zákonodárce nevybočil z mezí daných mu Listinou.

Navrhovatel v tomto směru jenom uvedl, že v "mase" mezi sedmi až osmi procenty případů je od 1. 1. 2004 veřejnost nepřítomna. Ústavní soud přisvědčil zcela stanovisku Senátu Parlamentu České republiky, že negativa z omezení svobody projevu ve prospěch dané modifikace práva na soukromí se nejeví být významná ve srovnání s pozitivy danými v perspektivě působení zákona při utlumování kriminálních kariér mladistvých delikventů.

15. Poté, kdy s tím účastníci souhlasili, upustil Ústavní soud podle § 44 odst. 2 zákona o Ústavním soudu od ústního jednání a po provedeném řízení návrh Okresního soudu v Kladně na zrušení ustanovení § 53 odst. 1 a § 54 odst. 1, 2 a 3 zákona o soudnictví ve věcech mládeže zamítl, neboť tato ustanovení in abstracto nejsou v rozporu s čl. 96 odst. 1 a 2 Ústavy, čl. 38 odst. 2 a čl. 17 odst. 1, 4 a 5 Listiny (§ 70 odst. 2 zákona o Ústavním soudu).